

گزارش نکوداشت روز اسناد ملی

فریبا فرزام*

هفدهم اردیبهشت ۱۳۸۷، سالروز نکوداشت اسناد ملی بود. در این روز، به اعتبار و احترام یک روز ملی، «اسناد ملی»، کانون توجه ملی شد. به بهانه این روز یک بار دیگر، وفاق و عزم ملی آرشیویستها بر تکلیف و مسئولیت سنگین آنان تمرکز یافت. این هم‌پیمانی و تجدید عهد، بسیار لازم و ضروری است. زیرا تکلیف بزرگ گردآوری، سازماندهی، حفظ و نگهداری اسناد ملی، بر دوش یکایک فعالان این عرصه سنگینی می‌کند. برداشتن این بار و تحمل آن مگر به پشتوانه یکدلی و همکاری با یکدیگر، تلاشی بی‌نتیجه و بدون ثمر خواهد بود. ایجاد تمرکز، وحدت رویه و تبعیت از استاندارد در مقوله آرشیو، ضروری و اجتناب‌ناپذیر است. ولی توفیق

در این مهم بدون کسب جایگاه لازم در کشور تضمین نمی‌شود. باید توجه داشت که شناخت و درک اهمیت اسناد، نیازمند ارتقای مرتبه و شأن آن در ورای امور روزمره است. این نیاز از جنس نیازهای عالی، فراتر از نیازهای فردی و جمعی است. یک نیاز ملی است: نیاز به داشتن پیشینه و هویت تاریخی است.

روز اسناد ملی، با هدف جلب توجه عمومی و توسعه و گسترش این نگاه ملی به وظایف و تکالیف حوزه آرشیو، نامگذاری شده است. توجه مردم و عنایت مسئولان، برای نیل به مقصود نهائی و اعتلای امور اسنادی و آرشیوی در کشور، لازم و ملزوم یکدیگرند. برای صیانت از میراث مستند بدون وجود یکی، آن دیگری راه به جایی نمی‌برد.

پیشینه روز اسناد ملی

تلاش و پیگیری دست‌اندرکاران آرشیو ملی برای نامگذاری روزی به نام روز اسناد ملی، از سال ۱۳۷۰ش. / ۱۹۹۱م. آغاز و در اواخر ۱۳۷۴ش. /

سخنرانی علی اکبر اشعری مشاور فرهنگی رئیس جمهور و رئیس سازمان اسناد و کتابخانه ملی ایران در روز اسناد ملی

نمایشگاه روز اسناد ملی

برنامه‌های صبح سیمای جمهوری اسلامی ایران آغاز شد. با اغتنام فرصت، نکاتی درباب اهمیت اسناد، روشهای حفظ و نگهداری و مرمت آنها و شرح گزیده‌ای از فعالیتها و برنامه‌های سازمان، به اطلاع مردم رسید. سپس با برگزاری مراسم ویژه‌ای در ساختمان گنجینه ادامه یافت و با بازدید از نمایشگاه قباله‌های ازدواج و بخشهای جانبی آن، به پایان رسید. این برنامه‌ها، در هر یک از استانهای نیز که مدیریت منطقه‌ای سازمان برقرار است و فعالیتهای اسنادی در آن حوزه‌های جغرافیائی سامان می‌گیرد، تکرار شد. امید است در آینده نزدیک این پوشش استانی، به صورت فراگیر در تمامی استانهای کشور پی‌ریزی شود.

۱۹۹۶م. به ثمر نشست و روز هفدهم اردیبهشت (سالروز تصویب قانون تأسیس سازمان اسناد ملی ایران)، در شورای فرهنگ عمومی به عنوان «روز اسناد ملی» به تصویب رسید. به این ترتیب، ۱۷ اردیبهشت ۱۳۷۵ ش. / ۶ مه ۱۹۹۶م. نخستین بار بود که به نام روز اسناد ملی جشن گرفته شد. از آن پس، هفدهم اردیبهشت ماه در سالنامه کشور، به روز اسناد ملی مزین است.

برنامه‌های سال ۱۳۸۷

روز هفدهم اردیبهشت امسال نیز به رسم هر ساله، با مطرح کردن موضوع اسناد و معرفی آرشیو ملی، اهداف و وظایف آن در رسانه‌ها و

بخش اسناد اهدائی دکتر نوایی در نمایشگاه روز اسناد ملی

نقش رسانه‌ها

رسانه‌های جمعی به دلیل فراگیری عمومی، طبقه‌بندی مخاطبان و به کارگیری زبان ساده در بیان موضوع و انتقال مفاهیم اسنادی و آرشیوی، قابلیت فراوانی برای افزایش آگاهی عمومی در اختیار دارند. شناخت موضوع و درک اهمیت آن در سطح آحاد جامعه و در خلال زندگی روزمره، در گرو طرح موضوع از طریق رسانه‌هاست. با توجه به وجود اسناد فراوان در نزد مردم و خانواده‌ها، به رشد اطلاع عمومی درباره اهمیت اسناد، شیوه‌های نگهداری و چگونگی کسب کمک‌های تخصصی برای آسیب‌شناسی و مرمت آنها نیازمندیم. بسیاری از افراد و خانواده‌های علاقه‌مند به گردآوری و نگهداری اسناد موجود در خانواده،

ایل یا عشیره خود، علاوه بر نیاز به دریافت مشاوره و خدمات تخصصی، می‌باید از امکان به امانت سپردن اسناد خود برای نگهداری در مخازن اسناد امانی، آگاه شوند. همچنین باید گفت در بسیاری از موارد، آگاهی از امکان اهدا یا فروش اسناد به سازمان اسناد و کتابخانه ملی، برای حفاظت و صیانت از اسناد در بلندمدت و برداشتن بار سنگین آن از دوش فرد یا خانواده، بسیار کارساز است.

مراسم روز اسناد ملی

جشن خانواده اسناد با حضور مسئولان و همکاران سازمانی، پژوهشگران و فعالان عرصه اسناد و آرشیو، اهداگران و دارندگان اسناد، نمایندگان

فراوان در جلسات متعدد مصاحبه تاریخ شفاهی، از وی در این سازمان به یادگار مانده است. ایشان، همچنین مجموعه‌ای از اسناد تاریخی و مدارک شخصی خویش را، در زمان حیات خود به سازمان اهدا کرد و سال گذشته نیز، همسر بزرگوار وی، مجموعه‌ای دیگر بر آن افزود. گزیده‌هایی از این دو مجموعه اهدائی، در بخش کنار دست نمایشگاه اسناد، در معرض دید علاقه‌مندان قرار گرفت.

گفتنی است که دکتر بیگدلی، مشاور و مترجم ستاد انقلاب فرهنگی بوده و نامه معروف امام خمینی (ره) را به میخائیل گورباچف در سال ۱۳۶۷ش. / ۱۹۸۸م. درباره پیش‌بینی سقوط محتوم مارکسیسم و کمونیسم، به زبان روسی ترجمه کرده است.

تقدیر از اهداگر نمونه

همسر^۱ و خانواده شادروان دکتر نوائی، ادیب و تاریخ‌نگار صاحب نام، به سبب اهدای هشتاد عنوان سند و کتاب بازمانده از استاد، اهداگر نمونه شناخته شدند. دکتر الهام ملکزاده از دانشجویان ایشان، شرحی از کار و زندگی و تلاش پرثمر استاد ارائه کرد. به اعتقاد این استاد بزرگ، یافته‌های مبتنی بر اسناد، مارا به بازنویسی تاریخ وامی دارد و با توجه خاص به چاپ اسناد تاریخی، غافل‌نماندن از این منبع مهم را به همه توصیه می‌کرد. مجموعه ارزشمند زنده یاد نوائی، در بخش جنبی نمایشگاه اسناد مورد توجه و علاقه بازدیدکنندگان قرار گرفت.

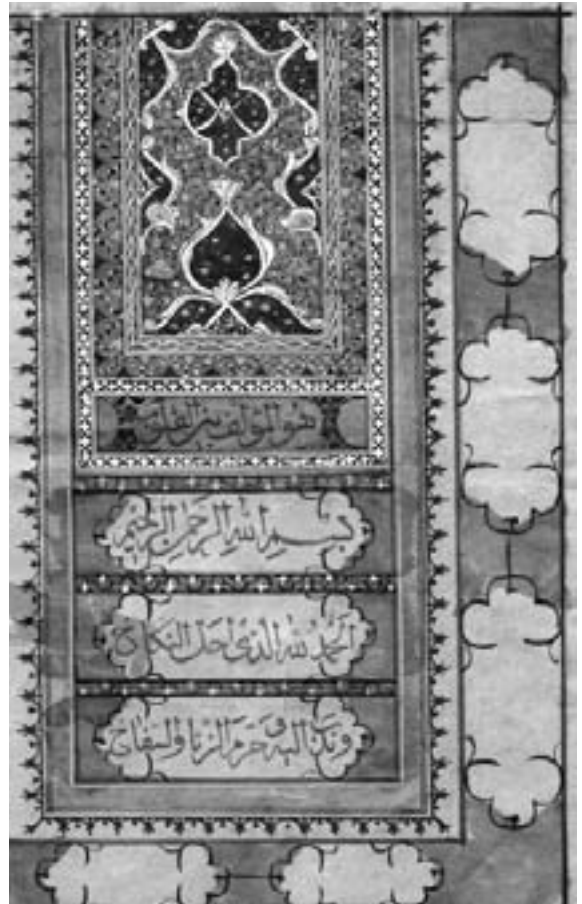
تقدیر از اهداگران سند،^۲ کارشناسان برگزیده دستگاهها،^۳ آرشیویستهای نمونه^۴ و آرشیویست برتر،^۵ پایان بخش این قسمت از برنامه بود.

بخش چندین‌نماینک در میان‌نامه‌هانیز، پیش‌درآمد دعوت از مهمانان برای بازدید از نمایشگاه اسناد بود.

بایگانیهای دستگاههای دولتی و مراکز اسنادی کشور، برگزار شد. در این برنامه، پس از سخنرانی ریاست سازمان و ترسیم نمودار و چشم‌انداز فعالیت‌های آرشیو ملی، دکتر جواد صفی‌نژاد، استاد بازنشسته دانشگاه تهران و مؤلف کتابهای متعدد، درباره اهمیت اسناد سخن گفت و به معرفی و تحلیل یک سند نمونه در زمینه آبیاری سنتی، مسائل و اصطلاحات مربوط به آن، پرداخت.

تقدیر از مصاحبه شونده نمونه

امسال اولین بار بود که تقدیر از مصاحبه شونده تاریخ شفاهی، در برنامه گنجید. روانشاد استاد غلامحسین بیگدلی به عنوان مصاحبه شونده نمونه، برگزیده و معرفی شد. خاطرات باورنکردنی از زندانهای مخوف کمونیستها در سیبری، سالها تلاش در زمینه پژوهشهای علمی و فرهنگی برای تألیف و ترجمه و انتشار آثار بسیار و گفتنیها و شنیدنیهای

بخشی از یک قبالة ازدواج

نمایشگاه قبالة‌های ازدواج

موضوع برگزیده برای نمایشگاه اسناد در سال جاری، قبالة‌های ازدواج بود. قبالة‌های ازدواج، منبع مهمی برای مطالعات مردم‌شناختی، تاریخ فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی، بررسی‌های شجره‌شناختی و ارزش‌های هنری است. ویژگی‌های زیبایی‌شناختی سند، از خط و تذهیب و ترکیب‌بندی تا شکل‌های مختلف قبالة‌ها، محتوا و متن و آرایه‌های ادبی آن، همگی عناصر مهم برای مطالعه این نوع سند به شمار می‌رود.

در نمایشگاه امسال، ۱۴ قبالة در معرض دید پژوهشگران قرار گرفت. قدیمی‌ترین آنها، از سال ۱۲۰۸ق. / ۱۷۹۳م. و جدیدترینشان مربوط به ۱۳۴۵ق. / ۱۹۲۶م. بود.

نمونه ای از اسناد آلبوم ۱۲۲

تعدادی از اسناد مرتبط با عقد و ازدواج از جمله سیاههٔ جهیزیه، کارت عروسی، فهرست اسامی مهمانان و برنامه و تشریفات عروسی، تکمیل‌کنندهٔ نمایشگاه قبالة‌های ازدواج بود.

رونمایی از یک سند

جنگ (آلبوم) شمارهٔ ۱۲۲ از مجموعهٔ بیوتات، حاوی نامه‌های امیرکبیر به ناصرالدین شاه به خط امیرکبیر یا منشی او، چندین نامه از میرزا آقاخان نوری و چند نامه از ناصرالدین شاه به امیرکبیر و دیگران از جمله دستورالعمل ناصرالدین شاه به مأموران تبعید امیر، در معرض

مراسم روز اسناد ملی (اردیبهشت ۱۳۸۷)

وبگاه سواربیکا، به زبان انگلیسی است و امید می‌رود در آینده نزدیک، به فارسی نیز بارگذاری شود. بخشهای مختلف این وبگاه، اهداف و وظایف و پیشینه کار و فعالیت این شعبه را معرفی می‌کند.

◆ پی‌نوشتها

- ۱- طاهره کمالی تفرشی.
- ۲- مهریار آزادی، کورش وفاداری، اسماعیل عاملی کلخوران، علیرضا تقوی دامغانی، محمد هادی میزان، بهمن حکمت، سارا رشديه و مهین شاهرخ سرودی.
- ۳- مهدی حاجی‌زاده حامد، حسن صالحی، محمود تاریخی، هادی زاهدی قاسمیان، سید امیرحسین حیدری، حسن داوودی، محمود رضائیان، بهمن پرویزی، عباس خادمی و محمدابراهیم صحافیان.
- ۴- زهرا میرزائی پری، سکینه خراج، نسرین نگاهبان و نیره محمدیان فرد.
- ۵- غلامرضا عزیززی.

دید علاقه‌مندان قرار گرفت. این جنگ (آلبوم)، با ۹۶ برگ شامل ۷۹ نامه، مهر ورود به دفتر ضبط اسناد دولتی وزارت مالیه را در سال ۱۳۲۸ ق. / ۱۹۱۰ م. دارد. شماری از نامه‌های این جنگ (آلبوم)، در کتاب اسناد و نامه‌های امیرکبیر، نوشته سیدعلی آل‌داود در سال ۱۳۷۹ ش. / ۲۰۰۰ م. در انتشارات سازمان اسناد ملی ایران به چاپ رسیده است.

راه‌اندازی وبگاه سواربیکا

مهم‌ترین اقدام انجام شده به مناسبت هفدهم اردیبهشت ۱۳۸۷ ش. / ۲۰۰۸ م.، راه‌اندازی وبگاه سواربیکا به نشانی اینترنتی www.swarbica.org بود. سواربیکا، شعبه منطقه جنوب غرب آسیای شورای جهانی آرشیو (ICA) است. ایران، در حال حاضر ریاست دوره‌ای این شعبه را برعهده دارد. وبگاه سواربیکا، با هدف فعال کردن این شعبه از ایکا و برگزاری نشست آتی آن در تهران، طراحی شده است.